

NHỮNG CON CHỮ DỊU DÀNG CỦA THẠCH LAM

(TTBG đọc sách)

Tan buổi dạy phổ nhạc sáng Chủ nhật (April 7. 2019) hôm qua, tự dung thấy trong lòng trống rỗng kỳ cục! Lớp 7 người vắng mặt đến ba. Trong ba tiếng đồng hồ, năm thầy trò viết được một bài chính tả nhịp 6/8 lần đầu thử nghiệm. Còn hai giờ kia chỉ là “trò” nhà văn Hùng Sơn và “thầy” TTBG kể cho ba người còn lại nghe những “bề trái” của giới viết lách hải ngoại bấy lâu.

“*Nỗi buồn đâu đâu*” có lẽ bắt nguồn từ mặc cảm có tội là đã lãng phí thì giờ của học trò và của cả chính mình trong những câu chuyện vô bổ (thay vì Âm nhạc).

Mặt khác, nguyên nhân cũng có lẽ đã khởi đi từ hiện trạng “*tiếng Việt xuống cấp*” (mà TTBG hay gọi bằng chữ “dân trí”) qua lời kể của “trò” nhà văn Hùng Sơn, tác giả “chuyên trị” các đề tài... có bản quyền được các nhà xuất bản tới tập xin mua, các tờ báo lá cải ồ ạt xin đăng! (Một sự thực không thể chối bỏ, xin lỗi “trò” Hùng Sơn!”)

(Bắt chước Uyên Thao) tôi ngồi ngó lên các vách tường đầy sách, tâm trạng ngơ ngẩn.

Chịu không nổi, lại “lôi” Thạch Lam, Văn và Đời ra “khai uất”!

Thú vị làm sao lại giờ đúng bài viết Cuộc Đời Của Nghệ Sĩ ở trang 609. (Hình như nhà văn này “rất có duyên” với tôi, hoặc linh hồn ông đang trở về gây nghị lực giúp tôi, nên trọn cuốn sách dày 937 trang, hai lần ngẫu nhiên lật ra đều đúng vào hai chủ đề rất hợp với tâm trạng u uẩn của tôi theo thể giới Văn Chương?!)

Ghi vào đây chia xẻ cùng bạn hữu trước khi viết tiếp về “những con chữ dịu dàng của Dostoievski.”

CUỘC ĐỜI CỦA NGHỆ SĨ.

(Bài viết vào tháng 8 năm 1938).

Nhà thi sĩ Tản Đà mất đi đã được gần ba tháng. Cái việc đáng chú ý nhất là dấu hiệu cảm tình của khắp các người trong nước đối với gia quyến nghèo của thi sĩ.

Hưởng ứng tiếng gọi của báo chí, tất cả những người yêu chuộng văn ông – lại rất nhiều, từ Bắc chí Nam- đã gom góp gửi tiền về giúp đỡ. Trong cái tang bất ngờ đau đớn, người quả phụ chắc cũng đôi chút tự an ủi vì cảm tình chân

thật mà bà thấy ở chung quanh. Có lẽ sự đó đã làm bà can đảm nói chí của chồng: Chúng tôi được tin rằng Tản Đà Thư Cục lại mới thành lập để sưu tầm và xuất bản toàn thơ, văn của thi sĩ.

Đây là một tin đáng mừng và mong mỏi cho Tản Đà thành công được trong cái việc thiêng liêng đó.

Tuy vậy, khi nhìn lại làn sóng cảm tình của mọi người đối với thi sĩ, chúng ta không khỏi có đôi chút ngậm ngùi. GIÁ những cảm tình ấy cũng biểu lộ rõ rệt như thế ngay hồi thi sĩ còn ở trên đời... thì có lẽ sự sống của thi sĩ và gia quyến được dễ chịu và rộng rãi hơn; có lẽ thi sĩ khỏi phải bận tâm vì những cái thiếu thốn nhỏ mọn hằng ngày để sáng tác được nhiều tác phẩm quý báu hơn?

Ai đã nói rằng sự sung túc giết chết Nghệ Thuật, rằng sự nghèo nàn thiếu thốn cần thiết cho nghệ sĩ như một kích thích tài năng sáng tạo? Sự sản xuất rất dồi dào của Honoré de Balzac, một phần có thể được giải thích từ món nợ to ông mắc phải mà chưa trả được; nhưng có gì chứng tỏ rằng nếu không công nợ, Balzac sẽ sản xuất ÍT HƠN?

Cái nghèo giống như một bệnh ung thư gặm nhấm tài năng nghệ sĩ. Người nghệ sĩ không cần gì phải giàu có, không cần phải sống một cuộc đời sang trọng; mà **họ chỉ cần một cuộc đời chắc chắn**, “đủ ăn đủ mặc, không phải lo nghĩ đến ngày mai.” Thế là đủ cho họ chuyên chú hết tinh thần và nghị lực vào Nghệ Thuật.

Những ước muốn nhỏ mọn ấy, ở các nước mà văn chương phong phú (như Anh, Pháp, Mỹ) thì rất dễ dàng để thực hiện. Mà được thế, nhà nghệ sĩ không cần đến lòng thương hay cảm tình của mọi người, dù thế nào thì cũng đưa lại chút e thẹn và ngượng ngùng mà tâm hồn kiêu hãnh của nghệ sĩ không đành chịu nhận. Chỉ một quyển sách xuất bản (ở người có thực tài cũng như người không có tài lắm) là đủ đem cho tác giả một món tiền có thể sống dễ chịu vài năm.

Đối với một nhà văn nổi tiếng, một tiểu thuyết thường thường xuất bản tới mười hay hai mươi vạn bản, không kể những cuộc bán chạy bất thường. Số độc giả ở các nước đó rất nhiều, và họ coi sự mua sách đọc là một công việc rất cần cho cuộc đời của họ; đọc sách là một cách giải trí và tìm thú tinh thần mà họ không thiếu được. Người ta có thể nói chính những độc giả này đã xây dựng nền văn chương của nước họ, và đã khiến có thể nảy nở mỗi ngày một nhiều những tài năng mới.

Trở lại nước nhà, đối với chúng ta, những con số không khỏi trở thành là giễu cợt. Phong trào báo chí và sách vở mới bỗng bột mạnh mẽ từ quãng 1933 trở về đây. Số độc giả vẫn còn rất ít đối với một nước hơn hai mươi triệu người. Hay là số độc giả chân chính thì **thật ít**, tôi muốn nói là hạng người đọc **chịu bỏ tiền ra mua sách** bởi số độc giả mượn và thuê sách thì nhiều lắm!) Một cuốn bình thường chỉ bán ra trong vòng bốn hay năm nghìn bản. Số tiền lãi của nhà văn được hưởng thật là bé, không đáng kể. Phần nhiều tiền lời đều vào tay các nhà in hay nhà xuất bản

khôn khéo. Tôi không muốn nói nhiều ở đây về những con số nữa. Chỉ đưa ra một điều nhận xét chắc chắn: “Nhà văn bên ta không kiếm nổi tiền để nuôi thân!”

[Viết tới đây, (TTBG) ngừng lại mà tự thấy mừng theo ý nghĩ:

*/ Ít ra trong trọn cuộc đời, tôi đã rất, rất nhiều lần GÓP TAY “xây dựng nền văn chương của nước mình” bằng cách “chưa bao giờ đọc sách mượn, sách thuê hay sách ‘chùa’ trong các thư viện! Cần đọc gì, tôi tự ra tiệm sách, bỏ tiền mua ngay!”

*/ Lại cũng nhớ cụ Nguyễn Khắc Kham, giáo sư đại học Văn Khoa thời trước 1975. Cụ cũng ở San Jose, khoảng giữa thập niên 1900 thì đã cao tuổi lắm. Cụ là độc giả dài hạn của tờ Văn Uyển. Bất cứ tác phẩm nào của tôi chào đời, cụ đều đến quán sách Văn Uyển mua về đọc.

-Năm 1994, biết tôi cho ra hai cuốn Một Truyện Dài Không Có Tên tập I và Nhật Nguyệt Buồn Như Nhau tập I, cụ “lục khụm” leo từng bước lên 20 bậc thang lầu, tìm gặp tôi.

Tôi nói: “Sách chưa phát hành nên con xin hân hạnh được ký tặng bác mỗi thứ một cuốn.”

Cụ nhất định không chịu, bảo: “Cô BG tặng tôi không dám nhận. Nhà văn mà tặng sách thì lấy tiền đâu mà in cuốn khác?”

-Năm 1995, nghe chuyện “lục đục tan vỡ” giữa tôi và TNH, cụ tìm đến tận nhà, xin gặp TNH (lúc ấy đi vắng) để “mong ông ấy nghĩ lại! Cái duyên nghệ sĩ thế này không dễ gì kiếm ra được.” (Giữa TNH và Cụ vẫn có nhiều lần trò chuyện.)

-Trong tay tôi vẫn còn giữ vài trang giấy nhỏ, có bút tích của cụ, nét rất thanh nhã trí thức, gửi cho tôi. Viết lại chuyện cụ Nguyễn Khắc Kham ở đây như một lời kính cảm tưởng nhớ, gửi lên hương hồn cụ.]

(Đọc tiếp Thạch Lam)

Làm thế nào thay đổi cái hình thể đó cho tốt đẹp hơn? Chúng ta phải mong mỗi số người đọc được tăng lên, và tất nhiên, tác phẩm sẽ được một ảnh hưởng rộng rãi hơn. Hai cái lợi đều đáng quý cả.

Ngoài ra, chúng ta còn thiếu “một sự a dua đáng yêu về nghệ thuật”. Và đây có lẽ người ta nên tăng bốc những kẻ a dua ấy! Kẻ a dua không phải là thích mua sách về để đọc, mà là thích mua vì muốn có một tủ sách riêng trong nhà như một biểu hiện cho sự trang trọng và thức thời. Khi một kẻ giàu có tự coi là thiếu kém nếu không biết tên tác phẩm vừa mới xuất bản của một nhà văn nổi tiếng, hay khi các khách thỉnh của các nhà trường giả bắt buộc phải trang hoàng bằng những kệ sách... thì mới mong ấy là lúc nước ta đến thời kỳ thịnh đạt.

Hiện tại, những nhà văn- nghệ sĩ vẫn không sống được với nghề. Một thi sĩ được yêu chuộng như Tản Đà mà suốt đời phải nay đây mai đó để theo đuổi cái việc lập thư cục.

Những tác phẩm của ông dễ không có quyền nào xuất bản đến ba lần, và tan tác mỗi nơi một ít, bây giờ muốn tìm toàn bộ có lẽ cũng là một việc khó. Ông lại qua đời trong sự nghèo nàn và túng bần. Cảnh buồn ấy đã gợi bao nhiêu tình cảm chân thật của các người đọc văn ông. Những cảm tình đó GIÁ MÀ được biểu lộ sớm và luôn luôn thì có lẽ Tản Đà đã có thể được an ủi trong đời và những tác phẩm văn chương trong nước có lẽ sản xuất được nhiều hơn.

Mua sách, quý sách, đó là cách công hiệu nhất để nâng đỡ những tài năng thất vọng và khiến cho nền văn chương của nước nhà đi đến chỗ thịnh vượng và phong phú.

(Hết).

[]

TTBG ghi chú:

*/ Bài này được Thạch Lam viết cách đây 81 năm, vào cái thời mà “người có chữ dù nghèo” vẫn được xem trọng hơn những tên trọc phú lăm tiền nhiều bạc. Đã thế, Thạch Lam còn kêu Trời kêu Đất!

Huống hồ, nếu ông sống thời đại bây giờ, trí thông minh con người nằm trong cái cell phone hay trong con robot thì ông Trời còn bị Thạch Lam réo gọi đến đâu!

*/ Chỉ một điều ĐÁNG VUI cho Thạch Lam là 81 năm sau, vẫn còn kẻ hậu sinh TTBG đọc những lời ông bằng tâm lòng trân trọng và sâu xa thâm cảm!

*/ Một lời muốn nhắn nhủ cùng “các nhà văn thời đại Google” là cứ hãy nên ***“cầm cây bút cho thẳng bằng cái Tâm và cái Tài chân chính”*** thì 81 năm sau sẽ lại có một TTBG nào đó nâng niu từng con chữ đã được (MÌNH) cho nhìn thấy ánh mặt trời ở buổi hôm nay!

*/ Thêm nữa, cho dù với “những kẻ ngủ say” thì ***“hừng đông” mỗi ngày vẫn mọc.***

Cho dù chẳng mấy ai đọc sách thì những con chữ đẹp dịu dàng của nhà văn vẫn ***hiện hữu trên cõi đời trong tư thế đáng kính trọng riêng.***

Trần Thị Bông Giấy

(Bài viết xong tại San Jose, thứ Hai, April 8/ 2019 6:00 PM).

[]